

VÄHÄN KUNNIOITUSTA

Suomi, 2010

Ohjaaja: Pekka Karjalainen

Kesto: 90 min.

Käsikirjoittaja: Leena Virtanen

Ikäraja: K13

Näyttelijät: Outi Kero, Elena Leeve, Asko Vaarala, Kari-Pekka Toivonen, Svante Martin, Ilkka Toiviainen, Matti Rauhaniemi, Sami Helle, Aapo Ahtola, Janne Lakso, Miia Lindström, Inkeri Kivimäki

Genre: Draama

Oppimateriaalin tehtävät on suunniteltu yläkouluihin sekä lukioihin ja ammatillisiin oppilaitoksiin.

Levittäjä: Walt Disney Studios Motion Pictures Finland

Oppimateriaali sisältää ilmaisuharjoituksia.

SYNOPSIS

"Mä tarviin vähän kunnioitusta, tasa-arvoa elämään! Mä kaipaen vähän kunnioitusta, ihmisarvoa elämään!"

Pertti Kurikan Nimipäivät: "Kallioon!"

Siiri (Outi Kero) muuttaa pois kotoa. Hän haaveilee itsenäistymisestä, työstä ja rakkaudesta, kuten kaikki muutkin ikäisensä nuoret naiset. Yksi erottava tekijä kuitenkin on: Siiri on kehitysvammainen.

Siirin paras ystävä on samassa asuntolassa asuva Suski (Elena Leeve). Yhdessä tytöt

shoppailevat, bilettävät ja pitävät hauskaa. Kaupungilla Siiri tutustuu vartijana

työskentelevään Santeriin. Nuorenparin onni ehtii kukoistaa vain hetken, kunnes ympäristön paineet alkavat nakertaa suhdetta, sillä Santeri ei ole kehitysvammainen.

Monet elokuvan näyttelijöistä ovat kehitysvammaisia ja elokuvassa kuullaan musiikkia bändeiltä Pertti Kurikan Nimipäivät ja Resisposse.

Elokuvan idea syntyi vuonna 2005 kehitysvammaliiton tiedotuspäällikön Anneli Puhakan ajatuksista, joiden pohjalta käsikirjoittaja Leena Virtanen ryhtyi vetämään käsikirjoituspajaa kehitysvammaisille. Pajaan osallistujat antoivat kaikki oman panoksensa elokuvan tarinaan. Pitkän työstämisen jälkeen lopullinen tuotantoversio käsikirjoituksesta oli valmis vuoden 2008 lopulla.

Käsikirjoitusprosessin aikana aloitettiin näyttelijöiden etsintä, jolloin koekuvattiin melkein 100 näyttelijästä kiinnostunutta kehitysvammaista. Kehitysvammaisten näyttelijöiden harjoitus- ja koulutusjakso kesti lähes vuoden, kouluttajana toimi näyttelijä Inkeri Kivimäki. Elokuvan kuvaukset päästiin aloittamaan toukokuussa 2009.

Lähteet:

www.bvifinland.fi (elokuvan pressisivut)

<http://www.vahankunnioitusta.fi/>

Ilmaisharjoituksia, joita käytettiin, kun Vähän kunnioitusta -elokuvan kehitysvammaisille näyttelijöille koulutettiin näyttelijäntyötä

1. Tunti

Tavoitteet: olemuksen rentous, mielen vapautuminen, itsensä hyväksymisen tunne, yhteispeli

YHTEISTAPUTUKSET

harjoitus on yksinkertaistakin yksinkertaisempi, joten kaikilla on mahdollisuus onnistua omalla tavallaan ja kuitenkin opettaja saa hyvän kuvan siitä, missä mennään – ketkä ovat täysillä mukana, ketkä ujostelevat ja tarvitsevat lisää kannustusta tai keneltä voi vaatia vielä enemmän.

Opettaja ja oppilaat muodostavat ison piirin, jossa opettaja on innolla ja vahvalla energialla mukana. Opettaja näyttää mallia puhuessaan rivakasti:

” Tämä on erittäin tärkeä ja keskittymistä vaativa tehtävä. Otetaan urheilulliseen suoritukseen sopiva vahva asento., vasen jalka edessä, oikea takana, kädet eteen valmiina sivaltamaan taputus kohti piirin keskustaa. Kaikki valmiina, keskittykää niin, että liike lähtee kantapäästä ja yltää päälakeen asti. Yksi, kaksi, kolme, ja –” yhteistaputus. Ja heti opettaja hyökkää jatkamaan uusinnalla, jotta kukaan ei ehdi ajatella mitään, eikä etenäkään kritisoidaan itseään tai annettua tehtävää, vaan joukkovoima sysää kaikki tekemään. Opettajan oma into ja nopeus ratkaisevat! Kolmannen kerran jälkeen lisätään ääni, niin että taputuksen yhteydessä käytetään jotain seuraavista: jaa, joo, jee, jai, joi, jui. Kehtaamisen lisäksi harjoituksen kohteena on nyt myös vapaan äänen tuottaminen.

TAPUTUSRINKI

Jatketaan sivallustaputuksilla piirissä (vasen kämmen sivaltaa oikeaa, kun oikea käsi liikkuu eteenpäin. Tavallinen käsien yhteen lyönti ei tuota toivottua energiaa ja dynamiikkaa ja kontaktia, siksi käytettävä sivallusta), opettaja lähettää taputuksen oikealla vieressään seisovalle oppilaalle ja hän taas vieruskaverilleen jne. kunnes lähetetty taputus tulee opettajalle takaisin vasemmalta. Lisätään katsekontakti: katso silmiin häntä, jolta saat taputuksen ja heti käänny katsomaan silmiin oikealla puolellasi olevaa, jolle lähetät taputuksen. Harjoitus on helppo!

Opettaja: ”Hienoa, lisätään vauhtia, ääntä ja energiaa. Ääni on: ”jaa”, energia lähtee jaloista, niin että jokainen taputus saa koko kropan liikkeeseen mukaan. Ja lähtee: jaa! Hienoa! Jannen katsekontakti oli loistava! Hyvä, Tiina, nyt oli vahva ääni! Marko, loistava vauhti! Ja jatkuu: haijaa!”

Toisen kierroksen jälkeen uusilla äänillä nopeutettuja kierroksia ja silti pitää yrittää nähdä toisen katse. Yritetään niin suurta nopeutta, että vahingossa saadaan porukka nauramaan yhdessä itselleen.

EHDOTUS – JOO - TEKEMINEN

Versio ”Seuraa johtajaa” -leikistä. Yksi ehdottaa tekemisen, muut huutavat riemuissaan ylös hypäten ”Joo” ja sitten tekevät sen, mitä ehdotettiin. Esim. Tiina ehdottaa: ”Hypitään yhdellä jalalla!” Kaikki hyppäävät tasajalkaa ylös ja vastaavat: ”Joo!” ja sitten kaikki alkavat hyppiä yhdellä jalalla. Uuden ehdotuksen saa tehdä niin pian kuin vain keksii. Opettaja voi myös auttaa jakamalla vuoroja.

JOO - JA

Tästä leikistä on monia versioita. Ehdotan kuitenkin alkuun helppoa piirissä tehtävää versiota, jossa jokainen pääsee ääneen, mutta ei tarvitse vielä puhua niin pitkään. Ollaan siis jälleen piirissä joko istumassa tuoleilla tai mieluiten tietysti seisomassa. Ensimmäinen tekee ehdotuksen: Esim.: ”Hei, lähdetään tänään koulun jälkeen retkelle!” Seuraava jatkaa aloittaen aina kannustussanalla ”joo”, seuraavan sanan on oltava ”ja”, tämän jälkeen hän lisää aiheeseen sopivan oman ehdotuksensa. Esim.: ”Joo, ja otetaan sinne retkelle uimapuvut mukaan!” Opettajan tehtävänä on kannustaa oppilaita irtonaiseen, ilmavaan, innostuneeseen ja ehdottomasti positiiviseen ilmaisuun. Kannattaa pitää vauhtia yllä ja opettajalla kädet vapaina ja polvet koko ajan joustavina, niin oppilaatkin uskaltavat vapautua.

IMPROVISAATIOTEHTÄVÄ

Neljä oppilasta improvisoi kohtauksen, jossa on vanhemmat ja kaksi lasta. Toinen lapsista haluaa lisää itsenäisyyttä (muuttaa kotoa pois/ lisää viikkorahaa/ myöhäisemmät kotiintuloajat). Sopikaa yhteisesti etukäteen, millaisilla ajatuksilla ja pyrkimyksillä kukin roolihenkilö toimii tilanteessa. Kalustakaa keittiön pöytä ja tuolit ja sopikaa, missä ovi on. Kohtauksen jälkeen pidetään yhteinen keskustelu. Mikä kohtauksessa oli vaikuttavaa? tapahtuiko jotain yllättävää? Miltä tuntui näytellä isää? jne. Toiset 4 oppilasta tekevät improvisaation hieman

muunneltuna. Esim. Molemmat lapset haluavat lisää itsenäisyyttä ja äiti olisi valmis myöntymään kaikkeen, mutta isä saa astmakohtauksen silkasta kauhusta. Keskustellaan esim. tuntuiko äidin käytös vastuulliselta, entä isän. Miltä tuntui olla vaatimassa itsellensä jotain, mitä isä vastustaa noin paljon?

Keskusteluilla opettaja pyrkii mm. siirtämään huomion näyttelijäsuorituksista improvisaatioiden tuottamiin kokemuksiin, tuntemuksiin ja ajatuksiin. Kun tämä on jossain määrin onnistunut, on aika kehua oppilaita hyvästä eläytymisestä ja keskittymisestä, joka on tuottanut katsojille noin paljon ajateltavaa ja uusia näkökulmia.

2. Tunti

Tavoitteet: kontakti, tilanteeseen heittäytyminen, toisen kuunteleminen

PALLOTTELU

Tehdään hanskoista pallo. Ollaan isossa piirissä. Pallon heittäjä katsoo jotakuta ja sanoo tälle ”Ota kiinni”, vastaanottaja sanoo ”Niin otankin” ja heti perään katsoo seuraavaa ja sanoo ”Ota kiinni” jne. Jos pallo tippuu lattialle, niin sekä heittäjä että vastaanottaja tuulettavat hyppäämällä tasajalkaa korkealle ja kiljumalla ”jee” ja muut piiriläiset taputtavat hurjasti. Vastaanottaja jatkaa taas ”Ota kiinni”, jne. Yrittäkää nopeuttaa peliä koko ajan ja pitäkää tuuletukset iloisina ja vapautuneina. (Moka on lahja – ajattelu)

SALAINEN PÄÄMÄÄRÄ

Kaksi näyttelijää improvisoivat kohtauksen, jossa toinen on kaupan kassa ja toinen asiakas. Opettaja kuiskaa molemmille erikseen salaisen päämäärän, johon roolihenkilö pyrkii koko improvisaation ajan. Esim: kaupan kassa yrittää saada asiakkaan

nauramaan ja asiakas yrittää saada kassan sotkeentumaan laskuissaan. Improvisaation jälkeen yleisö saa ensin kertoa näkemästään ja vaikutelmistaan ja arvailla näyttelijöiden salaisia päämääriä ja sitten vasta päämäärät paljastetaan kaikille. Näitä improvisaatioita voi kehitellä tapahtuviksi erilaisissa tilanteissa ja kokeilla vaihtelevia salaisia päämääriä. Opettajan salaisena päämääränä on metsästää heittäytymisen hetkiä, aidon kontaktin hetkiä ja korostaa toisen kuuntelemisen merkitystä näyttelmissä.

KOHTAUSHARJOITUKSIA

Tätä harjoitusta varten olisi hyvä, jos oppilaat olisivat opetelleet ulkoa pieniä kohtauksia. Esimerkiksi jonkin seuraavista:

1. MUSAKLUBIN EDUSTA

Suski ja Siiri tulevat ulos musaklubin ovesta.

SUSKI: Meidän piti kartottaa mahiksia. Ja sä lähet karkuun!

SIIRI: Enhän.

SUSKI: Juoksit karkuun, se söpö mies oli susta kiinnostunu! Ja se toinen, se katso mua ihanasti!

SIIRI: Mitä sun sulhanen sanoo?

SUSKI: Tä?

SIIRI: Siis se kenen kanssa sä meet naimisiin?

SUSKI: Ai mä vai?

SIIRI: Nii, se salaisuus: naimisiin, äiti ja isä tulee Hondurasista –

SUSKI: Mähän vasta etin. Miestä.

SIIRI: Mut sä kerroit mulle –

SUSKI: Sitä paitsi mun vanhemmat asuu Singaporessa.

2. SIIRIN JA SUSKIN HUONE

Sauli hermona. Siirin i-pod on kiinnitetty kannettavaan tietsikkaan. Sauli ja Siiri istuvat Siirin sängyn laidalla. Sauli lykkää luurit Siirin korville. Piisi tulee lujaa. Sauli kokoaa rohkeutensa:

SAULI: Tää on meidän piisi...mä oon ihastunu suhun!

Siiri ei kuule koska piisi soi.

SIIRI: Tä?

Siiri ottaa luurit korviltaan. Sauli ei saa sanoja uusiksi

SAULI: Mein bändillä on keikka kesäkuussa, haluutsä lipun?

SIIRI: Vaikka!

Siiri mietti muita asioita.

3. AUTO/ MC DONALD`SIN PARKKIPAikka

Pikellä/Pärrellä ja Siirillä mäkkiannokset autossa. Pike/Pärre puhuu puhelimeen samalla kun hotkii ranskiksia. Siiri kuuntelee kuherrusta lumoutuneena.

PIKE/PÄRRE: ...sellanen romanttinen, kynttilät ja hyvät pihvit, niin, sit loppuilta sohvalle, hyvä leffa ja sä tiedät...
mäkisuapusipusi.
(*Siirille*) Se oli mun rakas.

Hiljaisuus

SIIRI: Mäkin olen rakastunu.

PIKE/PÄRRE: Ja mikä on urhon nimi?

SIIRI: Santeri.

PIKE/PÄRRE: Onko komee?

Siiri nyökkää.

PIKE/PÄRRE: Jaaha, juhannushäät. Ja tuleva sukunimi?

SIIRI: Emmä tiedä...

PIKE/PÄRRE: Et meinaa vaihtaa vai?

SIIRI: Ei kun mä en tiedä Santerin sukunimeä.

(tauko)

En oo vielä uskaltanu soittaa sille.

Pike katsoo hetken Siiriä hitaasti.

PIKE/PÄRRE: Mutta oot rakastunu?

Siiri näyttää Pikelle/Pärrelle nuhraantuneen Alepan kuitin, jossa on Santerin puhelinnumero.

PIKE/PÄRRE: Arvaa mitä. Tänään sä soitat sille. Rakkaudes ei kannata ootella, voi muuten mennä vuoro ohi. Sovittu?

Ja tehtävä:

Jotta vältetään jähmeys ja kirjoitetun tekstin aiheuttama rimakauhu, niin lähdetään heti leikkimään tekstillä.

1. Esittäkää kohtaus raivon vallassa.
2. Olette kumpikin tikahtumaisillanne nauruun, esittäkää kohtaus. (opettajan ja muiden oppilaiden on naurettava mukana)
3. Toisella on hirveä hikka ja toisella kova pissahätä, näytelkää kohtaus.
4. Olette kumpikin tavattoman ujoja, näytelkää kohtaus.
5. jne.
6. ja lopulta opettaja yhtä vaivattomasti antaa ohjeeksi näytellä kohtaus jollain mahdollisesti "oikealla" tavalla.

Ei tarvitse onnistua vielä. Pienenkin kohtauksen sisäistäminen vaatii aikaa ja yön yli nukkumista.

Keskustelkaa paljon tuntemuksista, joita syntyy siitä, kun on toisten katsottavana. Miltä jännittäminen tuntuu? Mitä hyötyä jännittämisestä on?

Parin minuutin LOPETUS jollain alun railakkaalla taputusharjoituksella.

KESKUSTELUA ELOKUVASTA

1. Millaisia ajatuksia elokuva teissä herätti?
2. Kerätkää luokassa ajatuksia kehitysvammaisista ennen elokuvan katsomista ja elokuvan katsomisen jälkeen. Muuttuivatko ajatukset?
3. Pohtikaa mikä voisi olla elokuvan sanoma.

Elokuvan ohjaaja on kertonut halunneensa viestittää elokuvallaan että kehitysvammaiset ovat tasavertaisia ihmisiä, jotka tekevät työtä, urheilevat, soittavat, laulavat, rakastuvat ja elävät muutenkin kuin kuka tahansa meistä.

4. Siiri käy elokuvassa läpi itsenäistymisvaiheita, jotka ovat tuttuja kenen tahansa nuoren elämästä. Mitä yhtäläisyyksiä löydätte Siirin ja "tavallisen" nuoren naisen elämän välillä?

Lähde ja lisätietoa:

<http://www.vahankunnioitusta.fi/>

Oppimateriaalin on laatinut
näyttelijä, teatteri-ilmaisun opettaja
Inkeri Kivimäki.

Oppimateriaalin on tuottanut
Koulukino.